

HØJESTERETS DOM

afsagt fredag den 5. december 2025

Sag BS-21903/2025-HJR
(2. afdeling)

A
(advokat Jes Andersen, beskikket)

mod

Civilstyrelsen
(advokat Inge Houe)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Herning den 23. oktober 2019 (BS-8531/2019-HER) og af Vestre Landsrets 13. afdeling den 17. januar 2025 (BS-51804/2019-VLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Michael Rekling, Hanne Schmidt, Lars Apostoli, Rikke Foersom og Peter Mørk Thomsen.

Påstande

Appellanten, A, har gentaget sine påstande om frifindelse, subsidært betaling af et mindre beløb end 1 mio. kr.

Indstævnte, Civilstyrelsen, har nedlagt endelig påstand om, at A skal betale 1 mio. kr., subsidært et mindre beløb.

Civilstyrelsen har frafaldet kravet om procesrenter under henvisning til offererstatningslovens § 17, stk. 2, der blev indført ved lov nr. 726 af 20. juni 2025. Efter bestemmelsen forrentes statens krav mod skadevolder, tidligst når kravet er overdraget til inddrivelse hos restanceinddrivelsesmyndigheden.

Supplerende sagsfremstilling

Der er for Højesteret fremlagt yderligere oplysninger om As økonomiske forhold i form af lønsedler og årsopgørelser fra SKAT. Af sidstnævnte fremgår, at han havde en årlig indkomst på ca. 700.000 kr. i 2024.

Der har for Højesteret været foretaget syn og skøn over værdien af ejendommen beliggende X-vej 10, 7400 Herning, som A ejer i lige sameje med sin samlever. Ejendommen blev vurderet til at have en handelsværdi på 2,5 mio. kr. pr. 8. oktober 2025. Parterne er enige om, at As andel af ejendommens friværdi udgør ca. 250.000 kr.

Der har også for Højesteret været forevist videoovervågning af episoden den 3. juli 2011. Som anført af landsretten fremgår heraf bl.a., at B spærrede vejen for A, og at A herefter skubbede B og gik videre.

Anbringender

A har anført navnlig, at de almindelige erstatningsretlige betingelser ikke er opfyldt.

Civilstyrelsen har ikke løftet bevisbyrden for årsagssammenhæng mellem skubbet og de skader, som B pådrog sig. Efter han skubbede B omkuld, blev B sparket på kroppen og slået i hovedet af en anden gerningsmand. Det kan ikke fastslås, hvad de relative bidrag til Bs skader er fra henholdsvis hans skub og den udøvede vold fra den anden gerningsmand.

Bs méngrad og erhvervsevnetab var ikke en påregnelig følge af skubbet. Skaderne var højst usandsynlige og usædvanlige og blev langt større, end hvad man kan påregne ved et almindeligt skub, formentlig på grund af Bs beruselse.

Hvis de almindelige erstatningsbetingelser anses for opfyldt, er der efter erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1, grundlag for en meget væsentlig lempelse af erstatningspligten, da erstatningsansvaret vil virke urimelig tyngende for ham. Kravet på 1 mio. kr. vil være meget byrdefuldt for ham at tilbagebetale og vil ramme hans familie hårdt. Af lovens forarbejder fremgår det da også, at det afgørende hensyn er, om skadevolderens byrde, ud fra sociale og humanitære synspunkter, virker uacceptabel.

Ved fastsættelsen af lempelsen skal der lægges vægt på, at der var tale om et enkeltstående tilfælde af spontan skadevoldende adfærd. Han var ustraffet og ung på gerningstidspunktet. Karakteren af volden, et skub, mod en person, der går ind og spærre vejen, er af mindre grov beskaffenhed. Det er desuden meget sjældent forekommende, at et skub medfører bl.a. et erhvervsevnetab på 75 %. Han havde ikke til hensigt at påføre skade ved det pågældende skub.

Civilstyrelsen har anført navnlig, at de almindelige erstatningsbetingelser er opfyldt.

A er dømt efter straffelovens § 244 for den 3. juli 2011 at have givet B et kraftigt skub, så han faldt bagover.

Der er årsagssammenhæng mellem skubbet og det kraniebrud og den hjerneblødning, som B pådrog sig. Af overvågningsmaterialet fremgår, at en anden skadevolder kom til stede og sparkede B på benet én gang og tildelte ham et enkelt knytnæveslag i ansigtet, mens han lå ned. De lægelige oplysninger i sagen understøtter, at det var As skub, hvorefter B slog hovedet ned i jorden, der var årsag til hans alvorlige skader og ikke det efterfølgende slag fra den anden gerningsmand.

Det er påregneligt, at det kraftige skub mod brystet kunne have til følge, at B væltede omkuld og slog hovedet ned i flisebelægningen, og at følgerne heraf kunne være alvorlige.

Civilstyrelsens regreskrav mod A er allerede lempet fra ca. 3 mio. kr. til 1 mio. kr. Der er ikke grundlag for yderligere lempelse.

A har gode indtægtsforhold og en vis formue i form af friværdis på ca. 250.000 kr. i fast ejendom. Af årsopgørelsen for 2024 fremgår, at han havde en årlig indkomst i 2024 på ca. 700.000 kr.

Under hensyn til, at det efter forarbejderne til erstatningsansvarslovens § 24 først og fremmest er skadevolders økonomiske forhold, som skal være afgørende ved vurderingen af, om lempelse bør ske, er kravet med rette nedsat til 1 mio. kr., men bør ikke lempes yderligere. Lempelsen til 1 mio. kr. balancerer hensynet til, at A som en konsekvens af sin adfærd skal stå tilbage med et meget føleligt ansvar, men på den anden side skal kunne indpasse gælden i en rimelig livsførelse og herunder afvikle den inden for en overskuelig årrække med den indtægt, han må forventes at have.

Retsgrundlag

Erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1, lyder:

"Stk. 1. Erstatningsansvar kan nedsættes eller bortfalde, når ansvaret vil virke urimeligt tyngende for den erstatningsansvarlige, eller når ganske særlige omstændigheder i øvrigt gør det rimeligt. Ved afgørelsen skal der tages hensyn til skadens størrelse, ansvarets beskaffenhed, skadevolderens forhold, skadelidtes interesse, foreliggende forsikringer samt omstændighederne i øvrigt."

Af forarbejderne til § 24 (Folketingstidende 1983-84, 2. samling, tillæg A, lovforslag nr. L 7, sp. 119 f.), fremgår bl.a.:

"Bestemmelsen indeholder en almindelig lempelsesregel med hensyn til erstatningsansvar. Reglen gælder for alle former for erstatningsansvar både for personskade, tab af forsørger, tingsskade og almindelig formueskade både ved ansvar efter culpa-reglen og efter strengere ansvarsregler, og uanset om ansvaret hviler på kontraktsforhold mellem skadevolder og skadelidte. Bestemmelsen gælder også, selv om ansvaret følger af særlige regler i den øvrige lovgivning.

Ved personskade gælder den såvel for erstatning ved økonomisk skade som for godtgørelse ved ikke-økonomisk skade. Når bestemmelsen kan kaldes en "almindelig" lempelsesregel, er det fordi den har dette universelle anvendelsesområde. Samtidig er der grund til at understrege, at bestemmelsen er "speciel" i den forstand, at den kun forudsættes anvendt rent undtagelsesvis som en art "sikkerhedsventil" for tilfælde, hvor de erstatningsretlige regler ville føre til urimelige resultater.

Stk. 1 indeholder to led. Første led er en regel om, at ansvaret kan lempes, hvis betaling af fuld erstatning vil virke urimeligt tyngende for skadevolder. Denne regel er tænkt anvendt i tilfælde, hvor betaling af fuld erstatning vil pålægge skadevolderen en byrde, der ud fra sociale og humanitære hensyn virker uacceptabel. Efter dette led er det altså først og fremmest skadevolders økonomiske forhold, som bliver afgørende ved vurderingen af, om lempelse bør ske. De øvrige momenter, der er nævnt i bestemmelsen: skadens størrelse, ansvarets beskaffenhed, skadelidtes interesse og foreliggende forsikringer, har dog betydning ved vurderingen af, om den byrde, der lægges på skadevolder, er urimeligt tyngende. På grund af reglens karakter af en socialhumanitær "sikkerhedsventil" bør lempelse ikke være udelukket, selv om skadevolder har udvist grov uagtsomhed eller endog i særlige tilfælde handlet forsætligt. Findes der anledning til at anvende reglen, vil det normalt være naturligt at anvende den på den måde, at erstatningen ikke helt bortfalder, men nedsættes til et beløb, som ikke virker urimeligt tyngende. Andet led er en regel om, at ansvaret kan lempes, hvor ganske særlige omstændigheder i øvrigt gør det rimeligt. Denne regel kan altså anvendes, selv om erstatningsbyrden ikke er urimeligt tyngende for skadevolderen, hvis det dog forekommer urimeligt, at han skal betale erstatning eller fuld erstatning. Formuleringen "ganske særlige omstændigheder" understreger, at reglen kun er tænkt anvendt i sjældne undtagelsestilfælde.

Som et eksempel på tilfælde, hvor reglen kan tænkes anvendt, er i erstatningslovudvalgets betænkning II side 56 nævnt, at tabet ved personskade eller død bliver usædvanlig stort, fordi tilskadekomne eller afdøde havde ekstraordinært høje indtægter. Som følge af bestemmelsen i forslaget § 7, stk. 3, hvorefter der højst kan ydes erstatning på grundlag af en årsløn på 400.000 kr., bliver der imidlertid ikke behov for en særlig adgang til at se bort fra særlig høje indtægter ved erstatningsberegningen. Som eksempel på reglens anvendelse kan derimod nævnes tilfælde, hvor tilskadekomne eller efterladte trods den skete skade er stillet lige så godt økonomisk som før skaden, f.eks. på grund af udbetaling af forsikringer eller arv. Er skadevolderens ansvar dækket af en ansvarsforsikring, vil erstatningsbetalingen ikke være urimeligt tyngende, og lempelse af erstatningen efter bestemmelsen er udelukket.”

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

A blev ved dom af 4. oktober 2011 i overensstemmelse med sin tilståelse idømt 40 dages betinget fængsel for vold efter straffelovens § 244 ved den 3. juli 2011 ca. kl. 06.26 ud for et værtshus i Holstebro at have tildelt B et kraftigt skub på brystet, hvorved B faldt bagover og slog hovedet ned i gadens flisebelægning.

Umiddelbart efter faldet blev B af en anden gerningsmand tildelt et spark på kroppen og et knytnæveslag på venstre side af hovedet.

Der blev efterfølgende konstateret betydelige skader hos B, herunder en alvorlig hjerneskode.

I 2015 vurderede Arbejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring) skønsmæssigt bl.a. Bs erhvervsevnetab til at være 75 %. Erstatningsnævnet traf efterfølgende afgørelse efter offererstatningsloven om at tilkende B 2.598.750 kr. i erstatning for tab af erhvervsevne.

Politiet traf i efteråret 2017 afgørelse om at rette regreskrav mod A for det erstatningsbeløb, som var blevet udbetalt til B i henhold til Erstatningsnævnets afgørelse. Regreskravet med tillæg af renter blev opgjort til i alt 3.008.432,11 kr. Kravet er nu overdraget til Civilstyrelsen.

I byretten og landsretten fastholdt myndighederne, at A skulle betale 3.008.432,11 kr. med renter. Han blev i byretten og landsretten dømt til at betale 1 mio. kr. med procesrente fra den 5. januar 2018. Både byretten og landsretten fandt, at de almindelige erstatningsretlige betingelser var opfyldt, men nedsatte kravet efter lempelsesreglen i erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1.

A har anket dommen til Højesteret med påstand om frifindelse, subsidiært betaling af et mindre beløb end 1 mio. kr. Civilstyrelsen har påstået stadfæstelse for så vidt angår betaling af 1 mio. kr. Civilstyrelsen har således accepteret en lempelse af regreskravet efter erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1, og har frafaldet kravet om renter.

Sagen angår i første række, om de almindelige erstatningsretlige betingelser er opfyldt. Er dette tilfældet, er spørgsmålet, om der er grundlag for at nedsætte Civilstyrelsens regreskrav yderligere efter erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1.

De almindelige erstatningsretlige betingelser

Højesteret tiltræder af de grunde, der er anført af landsretten, at de almindelige erstatningsretlige betingelser om årsagssammenhæng og adækvans er opfyldt.

Erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1

Efter erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1, kan erstatningsansvar nedsættes eller bortfalde, når ansvaret vil virke urimeligt tyngende for den erstatningsansvarlige, eller når ganske særlige omstændigheder i øvrigt gør det rimeligt. Ved afgørelsen skal der tages hensyn til skadens størrelse, ansvarets beskaffenhed, skadevolderens forhold, skadelidtes interesse, foreliggende forsikringer samt omstændighederne i øvrigt.

Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at reglen i § 24, stk. 1, kun forudsættes anvendt rent undtagelsesvis som en art "sikkerhedsventil" for tilfælde, hvor de erstatningsretlige regler ville føre til urimelige resultater.

Det fremgår endvidere af forarbejderne, at første led i § 24, stk. 1, 1. pkt., er en regel om, at ansvaret kan lempes, hvis betaling af fuld erstatning vil virke urimeligt tyngende for skadevolder. Denne regel er tænkt anvendt i tilfælde, hvor betaling af fuld erstatning vil pålægge skadevolderen en byrde, som ud fra sociale og humanitære synspunkter virker uacceptabel. Efter dette led er det først og fremmest skadevolders økonomiske forhold, som bliver afgørende ved vurderingen af, om lempelse bør ske. De øvrige momenter, der er nævnt i bestemmelsen: skadens størrelse, ansvarets beskaffenhed, skadelidtes interesse og foreliggende forsikringer, har dog betydning ved vurderingen af, om den byrde, der lægges på skadevolder, er urimeligt tyngende. Det fremgår desuden af forarbejderne, at lempelse ikke er udelukket, selv om skadevolder har udvist grov uagtsomhed eller endog i særlige tilfælde har handlet forsætligt. Findes der anledning til at anvende reglen, vil det ifølge forarbejderne normalt være naturligt at anvende den på den måde, at erstatningen ikke helt bortfalder, men nedsættes til et beløb, som ikke virker urimeligt tyngende.

Efter andet led i § 24, stk. 1, 1. pkt., kan ansvaret lempes, hvor ganske særlige omstændigheder i øvrigt gør det rimeligt. Denne regel kan ifølge forarbejderne

anvendes, selv om erstatningsbyrden ikke er urimeligt tyngende for skadevolderen, hvis det dog forekommer urimeligt, at han skal betale erstatning eller fuld erstatning. Formuleringen ”ganske særlige omstændigheder” understreger, at reglen kun er tænkt anvendt i sjældne undtagelsestilfælde.

Det fremgår af Højesterets dom af 28. oktober 2025 (UfR 2026.93), at hvis skaden er forvoldt ved et forsætligt strafbart forhold, f.eks. vold, indgår dette i vurderingen af, om ansvaret vil virke urimeligt tyngende for den erstatningsansvarlige. Selv om ansvarets beskaffenhed i sådanne tilfælde vil tale for, at det ikke vil være urimeligt at pålægge skadevolderen at betale fuld erstatning, er der hverken i ordlyden af erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1, eller i forarbejderne til bestemmelsen holdepunkter for at fastslå, at det i alle tilfælde vil være udelukket at anvende lempelsesreglen, hvis skaden er forvoldt ved et forsætligt strafbart forhold.

Anvendelse af erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1, i den konkrete sag

Den skadevoldende handling, som er årsag til erstatningskravet mod A, fandt sted i juli 2011 og bestod som nævnt i forsætlig vold efter straffelovens § 244 i form af et kraftigt skub i brystet på B, der ved skubbet faldt bagover og slog baghovedet mod gadens flisebelægning. Som følge af faldet pådrog B sig en svær hjerneskade, og han har efter offererstatningsloven modtaget erstatning fra staten på ca. 3 mio. kr. for et erhvervsevnetab på 75 %.

For Højesteret er parterne enige om, at betingelserne for at lempe erstatningsansvaret efter erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1, er opfyldt. Spørgsmålet er som nævnt, om der er grundlag for at nedsætte erstatningsansvaret yderligere end til det beløb på 1 mio. kr., som Civilstyrelsen nu har accepteret.

Højesteret finder, at der ved vurderingen af, om der er grundlag for at nedsætte As erstatningsansvar yderligere, må foretages en samlet vurdering af, om ansvaret er urimeligt tyngende, og om der i øvrigt foreligger ganske særlige omstændigheder.

I vurderingen af de momenter, der er nævnt i erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1, 2. pkt., lægger Højesteret særlig vægt på karakteren af den skadevoldende adfærd, der alene bestod i et kraftigt skub mod skadelidte, der forsøgte at forhindre A i at nå hen til sin grædende kæreste. Højesteret har endvidere lagt vægt på, at der er tale om et enkeltstående tilfælde af spontan skadevoldende adfærd begået i 2011, da han var 21 år, at det endelige erhvervsevnetab på 75 % er betydeligt større end normalt, når henses til karakteren af den skadevoldende adfærd, at B har opnået fuld erstatning fra staten, og at der ikke er grundlag for at antage, at skaderne, der ligger til grund for regreskravet, har været tilsigtet.

Højesteret finder efter en samlet vurdering heraf, at erstatningsansvaret i anledning af skaden vil virke urimeligt tyngende for A, og at der i øvrigt foreligger ganske særlige omstændigheder. Højesteret nedsætter herefter i medfør af erstatningsansvarslovens § 24, stk. 1, erstatningsansvaret til 500.000 kr.

Sagsomkostninger

Efter sagens udfald skal Civilstyrelsen betale sagsomkostninger til A for byret og landsret. Sagsomkostningerne for byretten og landsretten fastsættes til 205.000 kr. til dækning af advokatudgift med 200.000 kr. og til retsafgift for landsretten med 5.000 kr.

A er for Højesteret meddelt fri proces. Efter sagens karakter finder Højesteret, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for Højesteret til nogen anden part.

THI KENDES FOR RET:

A skal betale 500.000 kr. til Civilstyrelsen.

I sagsomkostninger for byretten og landsretten skal Civilstyrelsen betale 205.000 kr. til A.

Ingen part skal betale sagsomkostninger for Højesteret til nogen anden part.

De idømte beløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Sagsomkostningsbeløbene forrentes efter rentelovens § 8 a.